

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА: НАТУРАЛЬНЕ І ТОВАРНЕ

План

1. Натуральне і товарне виробництво.
2. Суспільний поділ праці – основа формування товарного виробництва
3. Товар і його властивості

Форма суспільного виробництва – це певний спосіб організації господарської діяльності.

Історично відомі дві основні форми суспільного виробництва: натуральне і товарне

Натуральне (самодостатнє) виробництво – це такий тип організації виробництва, при якому люди виробляють продукти для задоволення своїх власних потреб, тобто продукти праці не набувають товарної форми і призначені для власного та внутрішнього господарського споживання безпосередніми виробниками.

ОЗНАКИ НАТУРАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

- виробництво здійснюється для власних (внутрішніх) потреб виробника;
- замкненість економічної діяльності (економічно самостійне господарство опирається на власні ресурси і забезпечує себе усіма життєвими благами);
- нерозвинений поділ праці (універсалізація праці);
- переважає ручна праця, примітивні засоби виробництва та найпростіша організація праці;
- визначальна роль у збільшенні обсягів виробництва належить приросту ресурсів;
- відсутність, або випадковий характер обміну;
- примітивність, рутинність виробництва.

Товарне виробництво – це такий тип організації виробництва, за якого продукти виробляються для продажу на ринку, для їх обміну, який базується на суспільному поділі праці та економічній відокремленості виробників.

Основні передумови і ознаки товарного виробництва:

- суспільний поділ праці;
- економічна відокремленість виробництва на основі приватної власності;
- ринковий зв'язок між виробником і споживачем;
- еквівалентність обміну;
- виробництво для задоволення не власних потреб, а для обміну;
- економічна конкуренція.

Розрізняють два типи товарного виробництва: просте і розвинене.

Просте товарне виробництво - дрібне виробництво самостійних ремісників і селян, що працюють на ринок. Притаманне докапіталістичним суспільствам.

Розвинене товарне виробництво базується на найманій праці і машинній індустрії. Це вищий і ефективніший ступінь товарної організації господарства, притаманний капіталістичному суспільству.

Спільні і відмінні риси простого і розвиненого товарного виробництва.

СПІЛЬНІ ОЗНАКИ

Наявність суспільного поділу праці

Приватна власність на засоби виробництва

Ринкова форма взаємозв'язків між
виробниками

Конкуренція

Відмінні риси простого і розвиненого товарного виробництва.

Просте товарне виробництво	Розвинене товарне виробництво
Базується на особистій праці дрібного власника засобів виробництва; Мета - задоволення потреб виробника і членів його сім'ї; Продукт праці належить виробнику; Виробництво товарів має обмежений характер; Незначні масштаби випуску товарів, переважно ручна праця.	Базується на застосуванні найманої праці; Мета – одержання прибутку; Поділ і кооперування праці; Загальний, панівний характер виробництва; все, що виробляється стає товаром, товаром стає і робоча сила; Великі масштаби виробництва, передова техніка, механізована праця.

2. Суспільний поділ праці – основа формування товарного виробництва

Поділ праці – історичний процес відокремлення, закріплення, видозміна окремих видів господарської діяльності, спеціалізації виробників, який проходить у формі диференціації і співіснування різноманітних видів трудової діяльності.

Суспільний поділ праці – спеціалізація виробників на виконанні окремих видів діяльності, на виробництві тих чи інших товарів і послуг.

Історично розрізняють три великих поділи праці, які заклали основи товарного виробництва. Перший великий поділ праці – відокремлення скотарів від землеробів; другий – виділення класу ремісників; третій – виділення купців і формування торгівельного капіталу. Така спеціалізація обов'язково передбачає обмін продуктами праці.

Форми суспільного поділу праці

- **загальний поділ праці** – відокремлення великих видів (сфер) діяльності, які вирізняються між собою формоутворенням продукту (промисловість, с/г);

- **частковий поділ праці** – відокремлення окремих галузей в межах великих видів виробництва, випуск готових однорідних і однотипних продуктів, об'єднаних техніко-технологічною спільністю (металургія, машинобудування та ін.);

- **одиничний поділ праці** – виділення окремих технологічних операцій, виробництво окремих складових компонентів, продуктів (подетальний поопераційний).

Організаційно-економічні форми реалізації суспільного поділу праці

- **спеціалізація виробництва** - відокремлення певних виробничих процесів та їх стадій;

- **кооперація виробництва** - зв'язок спеціалізованих виробничих підрозділів, одиниць; обмін різними видами діяльності і продуктами;

- **концентрація виробництва** - зосередження виробничих факторів у межах єдиного виробництва;

- **комбінування виробництва** - використання різних видів праці у єдиному процесі виробництва

3. ТОВАР І ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ

Товар – продукт виробництва, виготовлений для продажу, а не для власного споживання;

це економічне благо, що задовольняє певну потребу людини і використовується для обміну.

Характеристики товару:
споживча вартість і вартість

3. ТОВАР І ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ

споживча вартість – здатність товарів задовольняти певну потребу;

вартість – витрати на його виробництво.

Вартість товару проявляється у своїй зовнішній формі – **міновій вартості**. Це певне кількісне співвідношення, у якому один товар обмінюється на інший.

Закон вартості – це закон, який передбачає, що виробництво і обмін товарів можуть здійснюватися на основі їхньої вартості, тобто як обмін еквівалентів.

У ринковій економіці закон вартості виконує такі **функції**:

- стихійно регулює суспільне виробництво;
- стимулює розвиток продуктивних сил суспільства;
- обумовлює економічну і соціальну диференціацію товаровиробників.